

Architektura počítačů

Procesor

V přednášce byly použity (se souhlasem vydavatelství) obrázky z knihy Paterson, D., Henessy, V.: Computer Organization and Design, The HW/SW Interface. Elsevier, ISBN: 978-0-12-370606-5

České vysoké učení technické, Fakulta elektrotechnická

A0B36APO Architektura počítačů Ver.1.00 2010 1

Počítač podle von Neumanna tvoří

- Řadič
 - ALU
 - Paměť
 - Vstup
 - Výstup
- } Procesor/mikroprocesor
- } Harvardská architektura je variantou s oddělenou pamětí programu a pamětí dat
- } V/V podsystém

Řadič - součást (jednotka) počítače/procesoru, která jeho činnost řídí. Sestává ze dvou částí:

- datové
 - registry,
 - další potřebné obvody,
- vlastní řídicí části, z tzv. jádra řadiče.

A0B36APO Architektura počítačů 2

Důležité registry řadiče

- PC (Program Counter), programový čítač.
- IR (Instruction Register), registr instrukce
- Další
 - Univerzální nebo pracovní registry,
 - SP (Stack Pointer), ukazatel zásobníku,
 - PSW (Program Status Word), stavové slovo programu,
 - IM (Interrupt Mask), maska přerušení.

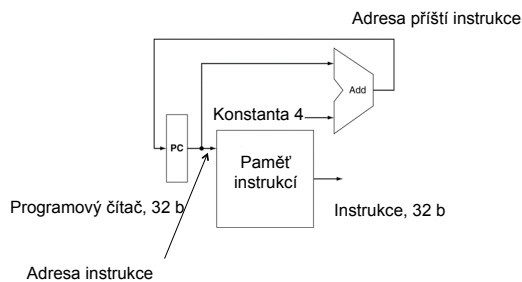
A0B36APO Architektura počítačů 3

Základní cyklus počítače – sekvenční postup vykonávání instrukcí

1. Počáteční nastavení, zejména např. PC.
2. Čtení instrukce
 - PC → adresa HP,
 - Čtení obsahu,
 - Přečtená data → IR,
 - PC+I → PC, kde I je délka instrukce.
3. Dekódování operačního znaku (OZ),
4. provedení operace (včetně vyhodnocení efektivních adres, čtení operandů, apod.).
5. Dotaz na možné přerušení. Ano-li, obsluha.
6. Ne-li, opakování od bodu 2.

A0B36APO Architektura počítačů 4

Obvodová realizace základního cyklu počítače

A0B36APO Architektura počítačů 5

Úkol pro tuto přednášku:

- Porozumět implementaci jednoduchého počítače tvořeného procesorem, oddělenými pamětmi instrukcí a dat a ALU, který umí instrukce
 - Čtení a zápis do datové paměti `lw` a `sw`,
 - Aritmetické-logické instrukce `add`, `sub`, `and`, `or` a `sll` a
 - Skokové instrukce `beq`.
- V procesoru bude řídicí jednotka (řadič) i ALU.
- Poznámka:
 - Na této přednášce jej budeme implementovat jednoduše (jako jednocyklový),
 - Na 4. přednášce ukážeme více realistickou, zřetěženou verzi.

A0B36APO Architektura počítačů 6

Formát instrukcí

- Uvažujme tři typy instrukcí dle tabulky:

Typ	31...					0
R	opcode(6), 31:26	rs(5), 25:21	rt(5), 20:16	rd(5), 15:11	shamt(5)	funct(6), 5:0
I	opcode(6), 31:26	rs(5), 25:21	rt(5), 20:16	immediate (16), 15:0		
J	opcode(6), 31:26	address(26), 25:0				

- všechny R instrukce -> opcode=000000, funct – operace
- rs – source, rd – destination, rt – source/destination
- shamt – při operacích posunu, immediate – přímý operand
- K dispozici je 32 pracovních registrů

A0B36APO Architektura počítačů 7

Kódování OPCODE

ALUOp	Funct	ALUControl
00	X	010 (add)
01	X	110 (sub)
1X	add (100000)	010 (add)
1X	sub (100010)	110 (sub)
1X	and (100100)	000 (and)
1X	or (100101)	001 (or)
1X	slt (101010)	111 (set less than)

A0B36APO Architektura počítačů 8

K dispozici máme tyto stavební prvky

Zápis náběžnou hranou CLK při WE = 1

Čtení po uplynutí „dostatečně dlouhé“ doby

A0B36APO Architektura počítačů 9

Výklad syntaxe a sémantiky instrukce: například lw

lw – load word - čtení slova z datové paměti

Description	A word is loaded into a register from the specified address
Operation:	\$t = MEM[\$s + offset];
Syntax:	lw \$t, offset(\$s)
Encoding:	1000 11ss ssst tttt iiii iiii iiii iiii

Oložme slovo z paměti na adrese 0x4 do registru č.11:

lw \$11, 0x4(\$0)

```

1000 11ss ssst tttt iiii iiii iiii iiii
1000 1100 0000 1011 0000 0000 0000 0100
    0      11      4
    
```

0x 8C 0B 00 04 – strojový kód instrukce lw \$11, 0x4(\$0)

Poznámka: V registru \$0 je trvale uložena konstanta 0.

A0B36APO Architektura počítačů 10

Jedno-cyklový procesor – návrh – podpora čtení z paměti

- lw: typ I, rs – bazová adresa, imm – offset, rt – kde uložit

I	opcode(6), 31:26	rs(5), 25:21	rt(5), 20:16	immediate (16), 15:0
---	------------------	--------------	--------------	----------------------

A0B36APO Architektura počítačů 11

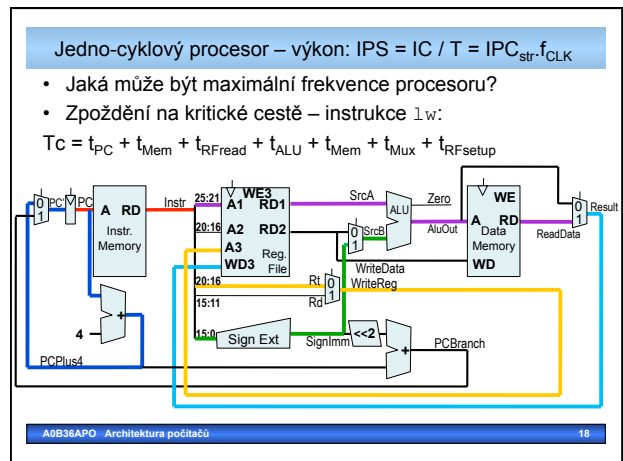
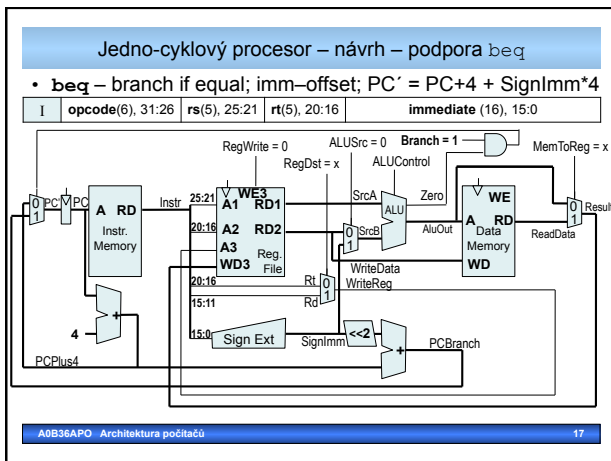
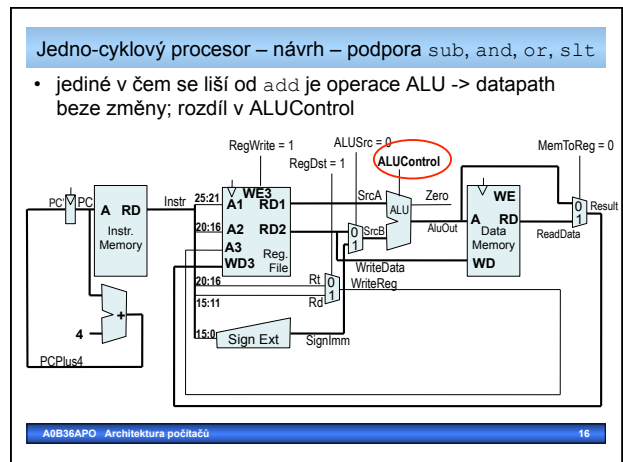
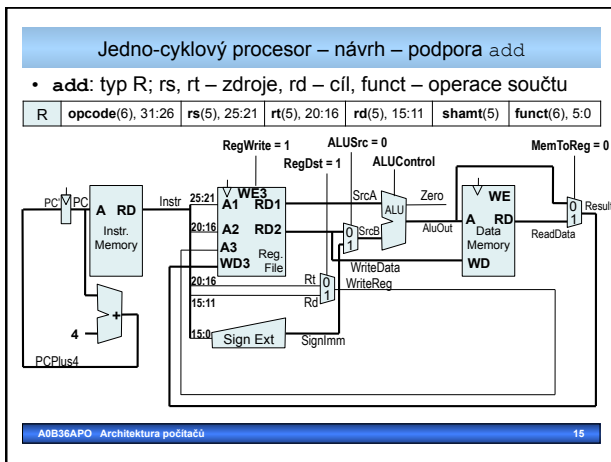
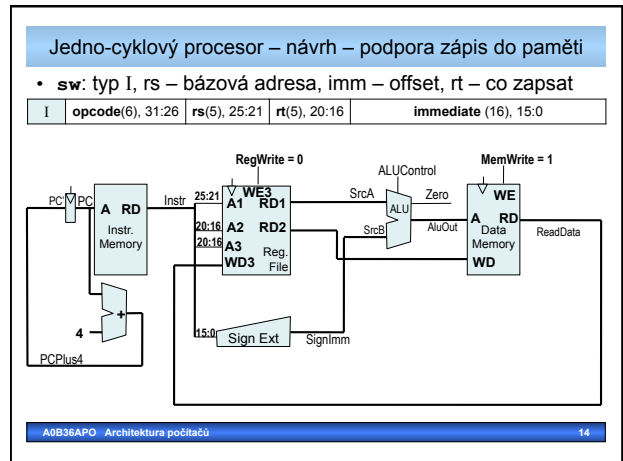
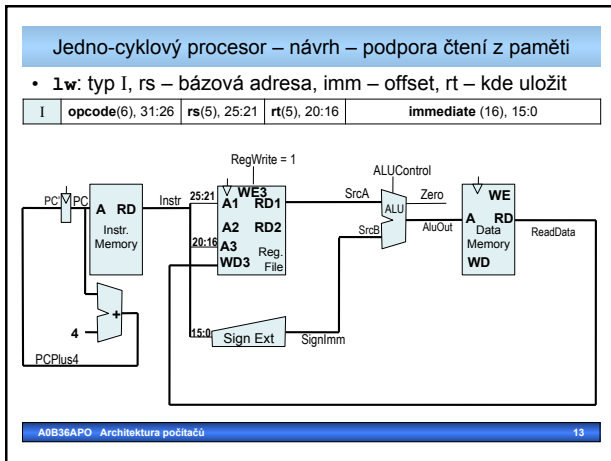
Jedno-cyklový procesor – návrh – podpora čtení z paměti

- lw: typ I, rs – bazová adresa, imm – offset, rt – kde uložit

I	opcode(6), 31:26	rs(5), 25:21	rt(5), 20:16	immediate (16), 15:0
---	------------------	--------------	--------------	----------------------

Zápis při náběžné hraně CLK
RegWrite = 1

A0B36APO Architektura počítačů 12

Jedno-cyklový procesor – výkon: $IPS = IC / T = IPC_{str} \cdot f_{CLK}$

- $T_c = t_{PC} + t_{Mem} + t_{RFread} + t_{ALU} + t_{Mem} + t_{Mux} + t_{RFsetup}$
- Předpokládejme:
 - $t_{PC} = 30 \text{ ns}$
 - $t_{Mem} = 300 \text{ ns}$
 - $t_{RFread} = 150 \text{ ns}$
 - $t_{ALU} = 200 \text{ ns}$
 - $t_{Mux} = 20 \text{ ns}$
 - $t_{RFsetup} = 20 \text{ ns}$

Pak $T_c = 1020 \text{ ns} \rightarrow f_{CLKmax} = 980 \text{ kHz}$,

$IPS = 1.980e3 = 980\,000$ instrukcí za sekundu

A0B36APO Architektura počítačů 19

Důležitá poznámka

- Tenhle výsledek si, prosím, zapamatujte.
- Budeme s ním pracovat na 4. přednášce.
- Dnes se dále budeme zabývat porozuměním funkci **řadiče**.

A0B36APO Architektura počítačů 20

Jedno-cyklový procesor – návrh – řídicí část

R	opcode(6), 31:26	rs(5), 25:21	rt(5), 20:16	rd(5), 15:11	shamt(5)	funct(6), 5:0
I	opcode(6), 31:26	rs(5), 25:21	rt(5), 20:16	immediate (16), 15:0		
J	opcode(6), 31:26	address(26), 25:0				

- řídicí signály na základě **opcode** a **funct**

5 ↓ Opcode

Hlavní dekódér

2 ↓

ALUOp

5 ↓ funct

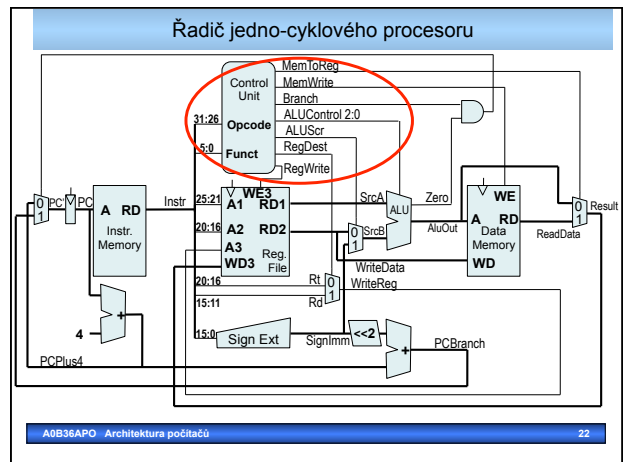
Dekódér ALU

3 ↓ ALUControl

	ALUOp	
00	součet	
01	rozdíl	
10	podle funct	
11	-nepoužito-	

	Opcode	RegWrite	RegDst	ALUSrc	ALUOp	Branch	Mem Write	MemTo Reg
R typ	000000	1	1	0	10	0	0	0
lw	100011	1	0	1	00	0	0	1
sw	101011	0	X	1	00	0	1	X
beq	000100	0	X	0	01	1	0	X

A0B36APO Architektura počítačů 21

Co je řadič procesoru?

- Funkce řadiče: V příslušný časový okamžik generovat řídicí signály a přijímat signály stavové.
- Řadič — jednotka/sekvenční obvod,
 - výstupy: řídicí signály,
 - vstupy: stavové signály.
- Poznámka pro náš specifický případ: náš řadič reaguje např. na stavový signál Zero.

A0B36APO Architektura počítačů 23

Možné realizace řadiče

- Řadič klasický, též obvodově realizovaný, tedy tzv. „obvodový“:
 - řadič s řídicími řetězci,
 - řadič na bázi čítače,
 - jinak navržený.
- Řadič mikroprogramovaný (řízený mikroprogramem):
 - horizontální,
 - vertikální,
 - diagonální.

A0B36APO Architektura počítačů 24

Realizace: řadič s řídicími řetězci

Stavové signály

Řídicí signály

Konečný automat

Řídicí řetězec

Důležitá poznámka: označení stavů a názvy řídicích a stavových signálů na obrázku **neodpovídají** našemu specifickému případu!

A0B36APO Architektura počítačů 25

Řadič na bázi čítače

Stavové signály

Řídicí signály

Důležitá poznámka: označení stavů a názvy řídicích a stavových signálů na obrázku **neodpovídají** našemu specifickému případu!

A0B36APO Architektura počítačů 26

Mikroprogramovaný řadič - horizontální

Dovedete si představit, jak by vypadal vertikální, resp. diagonální tvar μOZ (μI)?

A0B36APO Architektura počítačů 27

Všimněte si:

- Mikroprogramovaný řadič je vlastně počítačem v počítači:
 - RAμI odpovídá PC,
 - Řídicí paměť odpovídá Paměti programu,
 - μOZ odpovídá obsahu IR

A0B36APO Architektura počítačů 28

Mikroprogramovaný vs. klasický řadič - srovnání

- Rychlost - klasický je rychlejší.
- Cena – levnější je
 - Klasický, ale jen v případě velmi jednoduché variantě.
 - Ve složitější je jím řadič mikroprogramovaný.
- Flexibilita – mikroprogramovaný.
- Změna mikroprogramu – změna chování procesoru.
- Řídicí paměť
 - ROM – pevné mikroinstrukce
 - RWM - μprogramovatelný procesor, možná emulace jiné instrukční sady.

A0B36APO Architektura počítačů 29

RISC vs. CISC podle Wikipedie

- **RISC** (Reduced Instruction Set Computers), jedna z možných architektur mikroprocesorů.
 - Jde o procesory s redukovanou instrukční sadou optimalizovanou na jejich rychlé vykonávání. Přesná definice není jasná, proto se často tato architektura označuje jako **Load-Store**.
 - Ze společných rysů: instrukce jsou stejně dlouhé, vykonávají se v jednom cyklu. Budeme dále doplňovat.
- **CISC** (Complex Instruction Set Computers), architektura alternativní.
 - Různě dlouhé, různě dlouho trvající instrukce. Motorola, Intel x86.

A0B36APO Architektura počítačů 30

Realistická modifikace základního cyklu počítače

1. Počáteční nastavení, zejména např. PC.
2. Čtení instrukce
 - PC → adresa HP,
 - Čtení obsahu,
 - Přečtená data → IR,
 - PC+I → PC, kde I je délka instrukce.
3. Dekódování operačního znaku (OZ),
4. provedení operace (včetně vyhodnocení efektivních adres, čtení operandů, apod.).
5. Dotaz na možné přerušení. Ano-li, obsluha.
6. Ne-li, opakování od bodu 2.

A0B36APO Architektura počítačů 31

Co je přerušení, výjimka?

- **Vnější přerušení**
 - je metoda pro asynchronní obsluhu vnější události/í. Procesor přeruší sekvenční sémantiku vykonávání instrukcí, přejde na obsluhu. Po jejím ukončení se vrátí na místo, kde přerušení detekoval, a pokračuje v činnosti předchozí.
- **Výjimka**
 - je přerušením (obsluhou neplánované události) vyvolaným událostí **uvnitř** (v procesoru). Jiné označení pro vnitřní přerušení. -- např. dělení nulou, výpadek stránky, porušení ochrany paměti, ...
 - **synchronní softwarová přerušení** - vyvoláno zcela záměrně umístěním příslušné strojové instrukce přímo do prováděného programu - pro vyvolání služeb OS.

A0B36APO Architektura počítačů 32

Obsluha přerušení

- Uložení adresy místa přerušení a dalších info na zásobník a
- nastavení nového kontextu z vektorů přerušení.

A0B36APO Architektura počítačů 33